Ohje geenitestien hyväksymisestä, näytteenotosta ja tulosten tallentamisesta (DNA-ohje)

Kennelliiton hallituksen 6.10.2022 hyväksymä. Voimassa 1.1.2023 alkaen.
Kennelliiton hallituksen 2.2.2023 hyväksymä lisäys *kursiivilla*.

Tämä ohje täydentää Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamissääntöä (valtuusto 26.11.2023) ja Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelman ohjetta (PEVISA-ohje, hallitus 24.11.2023), Koirarekisteriohjetta (hallitus 5.4.2023) sekä rotukohtaisia erityisehtoja.

1. Yleiset määräykset

Koirien ominaisuuksia sekä perinnöllisiä sairauksia ja vikoja tutkitaan ja vastustetaan geenitestien avulla. DNA:ta analysoimalla voidaan myös määritellä koiralle yksilöllinen geneettinen profiili (DNA-tunniste) sekä varmistaa sen polveutuminen ilmoitetuista vanhemmista. Tässä ohjeessa määritellään, millaiset näytteet ja geenitestit Kennelliitto hyväksyy viralliseksi sekä määrätään tulosten tallentamisesta Kennelliiton tietokantaan.

2. Hyväksyttävät näytteet ja näytteenotto

Geenitesteihin tarvittavia näytteitä saavat ottaa:

- eläinlääkärit
- DNA-näytteenottoon pätevöidyt kennelneuvojat ja aluekouluttajat (vain poskisolu- ja karvanäytteet)
- Kennelliiton hyväksymien DNA-laboratorioiden edustajat (verinäytteet vain eläinlääkärin valvonnassa)

DNA-tutkimus voidaan tehdä poskisolunäytteestä, verinäytteestä, spermasta tai karvanäytteestä. Laboratoriot määrittelevät, millaisesta näytteestä tutkimukset tehdään.

Koiran omistajan/valtuutetun henkilön tulee tilata ennen näytteenottoa haluttuihin tutkimuksiin sähköinen lähete Kennelliiton Omakoira-palvelusta. Näytteenoton yhteydessä näytteenottaja täydentää Omakoiralähetteelle tiedot näytteenotosta ja kirjaa näytteenottotiedot myös laboratorion näytteenottolomakkeelle tai muulla laboratorion ohjeistamalla tavalla. Näytteiden toimittaminen laboratorioon on näytteenottajan vastuulla ja hänen tulee itse huolehtia siitä.

Koiran tulee näytteenottohetkellä olla tunnistusmerkitty Kennelliiton hyväksymällä tavalla ja tunnistusmerkintä on tarkastettava näytteenoton yhteydessä. Ennen tunnistusmerkintöjen käyttöönottoa kerätyn pakastesperman kohdalla voidaan koiran tunnistukseksi hyväksyä myös spermanottolomakkeeseen merkitty rekisterinumero. Kelpoisuus tulee varmistaa Kennelliitosta etukäteen.

Näytteenoton kulku lyhyesti:

1. Näytteenottaja tarkistaa koiran tunnistusmerkinnän ja täyttää Kennelliiton sähköisen ennakkolähetteen sekä laboratorion näytteenottolähetteen tai vastaavan.
2. Näyte otetaan laboratorion antamien ohjeiden mukaisesti

3. Jokainen näyte merkitään koiran nimellä ja tunnistusmerkinnällä
4. Näytteet toimitetaan laboratorioon laboratorion antamien ohjeiden mukaisesti

3. Tallennettavaksi hyväksyttävät tutkimustulokset

Tallennettavaksi hyväksyttävää testiä koskevien tutkimustulosten tulee olla verifioitu ja esitetty tieteellisessä julkaisussa. Tutkimuksen tekevällä laboratoriolla tulee olla oikeudet tehdä kyseinen tutkimus ja käyttää sen tuloksia.

Kennelliittoon muulla tavoin kuin laboratorion suoraan tallentamista tutkimustuloksista on ilmettävä koiran tunnistusmerkintä.

Päätöksen tulosten tallennuksen aloittamisesta ja testiä suorittavan laboratorion hyväksymisestä tekee jalostustieteellinen toimikunta DNA-työryhmän esityksestä. Tulosten tallentaminen hyväksytään rotukohtaisesti.

Tuontikoirista, ulkomaisista jalostuskoirista ja tuontisperman osalta hyväksytään sellaiset ulkomaiset tulokset, jotka koskevat samoja mutaatioita kuin rodulle tallennettavaksi hyväksytyt tulokset, vaikka testejä ei ole tehty Kennelliiton erikseen hyväksymässä laboratoriossa. Lausuntoon tai erilliseen näytteenottotodistukseen on oltava kirjattu, että näyte on eläinlääkärin *tai laboratorion edustajana toimivan näytteenottajan* ottama.

4. Tulosten tallentaminen ja voimassaolo

Tulokset tallennetaan Kennelliiton tietokantaan mutaatiokohtaisesti. Tallennuksen tekee ensisijaisesti tutkimuksen tekevä laboratorio suoraan Kennelliiton tietokantaan. Kennelliitto voi hyväksyä myös tutkimuksia, joiden tulokset toimitetaan tallennettaviksi Kennelliittoon. Tulokset voidaan samanaikaisesti tai myöhemmin tallentaa kaikkien Pohjoismaisten Kennelliittojen tietokantoihin.

Testitulos on voimassa laboratorion ilmoittamasta päivästä lähtien. Kennelliitto voi kumota tuloksen perustellusta syystä.

Ennen Kennelliittoon tallennuksen aloittamista saadut tulokset voidaan tallentaa takautuvasti Kennelliiton hyväksymien laboratorioiden toimesta, jos

- omistaja/valtuutettu henkilö tilaa lähetteen takautuvasti,
- näytteenottaja kirjaa näytteenottotiedot omistajan pyynnöstä takautuvasti
- laboratorio tallentaa tuloksen omistajan pyynnöstä takautuvasti

Em. lisäksi aiemmin saadut tulokset voidaan tallentaa Kennelliiton toimesta vain rekisteröitävänä olevan pentueen vanhemmalle, jos Kennelliittoon toimitetusta tulosraportista tai sen mukana toimitetuista dokumenteista käyvät ilmi seuraavat tiedot:

- näyte on otettu virallisella näytteenottajalla
- tunnistusmerkintä on tarkastettu näytteenottohetkellä
- näytteenottopäivä
- tutkimus-/analyysipäivä
- testi on tehty Kennelliiton hyväksymässä laboratoriossa

4.1 Polveutumisen perusteella terve -tulos

Koiralle tallennetaan tieto, että se on sairauden tai vian suhteen terve polveutumisen perusteella korkeintaan kolme sukupolvea eteenpäin geneettisesti terveen testituloksen saaneista koirista. Tämän jälkeen on koira tai sen jälkeläiset testattava uudestaan, jotta tulos voidaan tallentaa.

5. DNA-tunniste ja polveutumisen varmistaminen

DNA-tunnistetta varten otetaan näyte vain tunnistettavasta koirasta.

Koiran polveutumisen varmistamisen edellytys on, että koiran emällä ja isällä on ennestään Kennelliiton hyväksymän laboratorion tekemä DNA-tunniste, tai että näytteet vanhemmista toimitetaan laboratorioon yhdessä pentujen näytteiden kanssa.

On koiran omistajan ja pentueen kasvattajan tehtävä varmistaa laboratoriolta, voidaanko etenkin hyvin paljon aiemmin tehtyjä DNA-tunnisteita käyttää polveutumisen varmistamiseen. Varmistuksessa käytetyt standardit voivat muuttua ajan myötä.

DNA-tunnisteen ja polveutumisen varmistuksen lähetteenä käytetään Kennelliiton hyväksymää lomaketta tai vastaavaa.

Polveutumisen varmistuksen näytteet otetaan emästä ja pennuista sekä mahdollisuuksien mukaan kaikista isäehdokkaista. Jos emä/isä on kuollut, eikä siitä ole käytettävissä DNA:n eristykseen sopivaa materiaalia, voidaan sen genotyyppi yrittää päätellä lähisukulaisten näytteiden avulla. Myös isovanhemmat tulee tutkia, jos Kennelliitto katsoo sen tarpeelliseksi.

Tuontikoirista, ulkomaisista jalostuskoirista ja tuontisperman osalta hyväksytään myös muiden kuin Kennelliiton hyväksymien laboratorioiden antamat ISAG-standardin mukaiset DNA-tunnisteet ja polveutumisen varmistukset. Koiran tunnistusmerkinnän on ilmettävä lausunnosta, mutta lausunnon mukana ei tarvitse toimittaa todistusta näytteenotosta.

6. Poikkeustapaukset

Kennelliiton jalostustieteellisellä toimikunnalla on oikeus erittäin painavista syistä yksittäisessä poikkeustapauksessa myöntää erivapaus tämän ohjeen määräyksistä.